незмірна сила; і не віднімуть у Хмельницького слави його помилки! Не стане нам його ім'я менше дорогим від того, що й він чоловік, а не безплотний дух ідеї та її зреалізування. Ні! Вище і вище ставитиметься пам'ятник народний в душах українського народу тому, хто так давно, в темні часи середньовіччя під серцем виносив ту ідею, яка тепер стрясає передовими умами сучасних синів України".

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Ю. "Яничари" Романа Іваничука: формуємо історичну свідомість школярів / Юрій Бондаренко // Урок української. – 2006. – №5-6. – С. 31-36.
2. Грушевський М. Історія України-Руси [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://litopys.org.ua/hrushrus/iur91304htm.
3. Іваничук Р. Мальви / Роман Іваничук. – К.: Рад. письменник, 1969. – 237 с.
4. Іваничук Р. Моя кунсткамера. Із авторського досвіду / Роман Іваничук // Березіль. – 2006. – №.10. – С. 103-171.
5. Слабошпицький М. З голосу нашої Кліо / Михайло Слабошпицький. – К.: Махаон, 2003. – 224 с. (Події і люди української історії).
6. Соя Б. З книги минулого нашого народу. Урок-конференція за твором Романа Іваничука "Яничари" ("Мальви") // Дивослово. – 2004. – № 5. – С. 43-49.
7. Українське козацтво: Мала енциклопедія. – К.: Генеза; Запоріжжя: Прем'єр, 2002. – 568 с.

УДК 821.161.2[075]

"ВОГНЕННІ СТОВПИ" Р.ІВАНИЧУКА "ЗАПОВНИЛИ ІСТОРИЧНУ ПРОГАЛИНУ В ЖИТТІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ"

Жила С.О., д. пед. н., професор

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка

Стаття присвячена дослідженню філософської, психологічної, моральної проблематики притчі Р.Іваничука "Вогненні стовпи", аналізу її жанрової специфіки, структури, панорами трагедії українського народу.

Ключові слова: притча, триптих, методи навчання, бесіда.

Жила С.А. "ОГНЕННЫЕ СТОЛБЫ" Р.ИВАНИЧУКА "ЗАПОЛНИЛИ ИСТОРИЧЕСКИЙ ПРОБЕЛ В ЖИЗНИ УКРАИНСКОГО НАРОДА" / Черниговский национальный педагогический университет имени Т.Г.Шевченко, Украина.

Статья посвящена исследованию философской, психологической и моральной проблематики притчи Р.Иваничука "Огненные столбы", анализу ее жанровой специфики, структуры, панорамы трагедии украинского народа.

Ключевые слова: притча, триптих, методы обучения, беседа.

Zhila S.O. "VOHNENNI STOVPY" BY R.IVANYCHUK "FILLED A HISTORICAL GAP IN THE LIFE OF UKRAINIAN PEOPLE" / Chernigiv National Pedagogical University named after T.G.Shevchenko, Ukraine.

The article is devoted to the research of philosophical, psychological and moral problems of the parable "Vohnenni stovpy" by R.Ivanychuk, to the analysis of genre specificity and structure, view of Ukrainian people's tragedy.

Key words: parable, triptych, teaching methods, conversation.

"Вогненні стовпи" – то дійсно якийсь Іваничуків спалах,
момент піднесення, горіння і незгорання.
Ніна Бічуя

За програмою з української літератури для 5-12 класів авторського колективу під керівництвом доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України Н.Волошиної у 12 класі має вивчатися перший роман із триптиху Р.Іваничука "Вогненні стовпи" "Рев оленів нарозвидні".

Як відомо, триптих – це твір мистецтва з трьох самостійних, але ідейно чи задумом зв'язаних частин, об'єднаних спільною темою. Упорядники програми для текстуального вивчення взяли роман-легенду, яка зачаровує багатозначними символами-метафорами, створює ілюзію безкінечності часу й

одухотвореності простору; проникає в таїни людського духу. Учителі української літератури, які апробували уже роман-легенду "Рев оленів нарозвидні" у старших класах загальноосвітньої школи, ствердили, що він зацікавлює багатьох учнів, бо розповідає їм правдиву історію української повстанської армії, поєднуючи умовно-історичні й фантастичні образи Прикарпаття.

Другою частиною триптиху є притча "Вогненні стовпи", яка й дала загальну назву усім трьом романам. Вона сприймається як центральна, а отже, об'єднувальна, а якщо говорити чесно, то виступає і як головна організаційна концептуальна ланка, яка увиразнює в триптиху ідею нації в історичному та буттєвому вимірах. У цій сув'язі пригадуються Іваничукові думки: "Знаходжуся в контексті моєї нації – в тендемі з нею; нестримна її енергія є одночасно моєю енергією, її рух в упертому просуванні вперед є моїм рухом…" [8, 12]; "Молюся Богу, щоб повернув нашому народові стратовану чужинцями пам'ять" [8, 19].

Письменник написав притчу про силу й вади нашого національного характеру, про патріотизм та яничарство й манкурство. Це пучок філософських ідей та концепцій, який засвідчує глибину художнього мікрокосму Р.Іваничука, широку відкритість мисленнєвого світу автора притчі. "Вогненні стовпи" – це постійна можливість відкриття, це колодязь із живою і мертвою водою, невичерпне джерело значень, це глибинні пласти національного буття, дослідження національних проявів людської духовності. Це такий згусток художньої енергії, який нікого не залишає байдужим, нагадує кожному про одвічний наш зв'язок зі сферою родової пам'яті, архетипами колективного несвідомого. "Вогненні стовпи" хвилюватимуть завжди… і всіх…, бо вони невичерпні.

Старшокласникам такі твори потрібні як повітря цілюще, як чиста джерельна й прохолодна вода у спрагу. Творчий словесник знайде час, оптимальні форми і методи для знайомства з таким оригінальним мистецьким явищем нашої культури як роман-притча "Вогненні стовпи" Р.Іваничука.

Оскільки притча – "короткий фольклорний або літературний розповідний твір повчального характеру, орієнтований переважно на алегоричну форму доведення змісту етичних цінностей буття" [4, 281], то він потребує особливих підходів до його вивчення.

"Вогненні стовпи" – яскравий зразок твору, що містить узагальнений життєвий досвід про вибір людиною добра і зла; він покликаний передусім допомогти молодим людям засвоїти певні принципи поведінки, дати їм ключ до розуміння життєдайних основ буття у світі. Пригадуються знову ж таки сентенції самого Р.Іваничука: "Все починається із власного нерва, немає ж вселюдської нервової системи. І тільки та людина, яка здатна глибоко відчувати родинний біль, може піднятися до розуміння болю верстви, нації, людства. У цьому сенс моєї філософії, набутої з власного досвіду в життєвому русі" [8, 37].

У процесі вивчення цієї філософської, психологічної і моральної притчі акцентуємо увагу на її концепції (ідейно-творчий задум твору), жанровій специфіці й структурі, сюжетно-подієвій основі, панорамі трагедії українського народу (проблема бездержавної нації, проблема яничарства, манкурства, проблема рідної мови тощо), визначенні конфліктів, психологічні і моральні баталії персонажів, символіку твору.

Подаємо орієнтовний план вивчення роману-притчі "Вогненні стовпи":

1. "Вистражданий твір", "книга свого життя" (історія написання "Вогненних стовпів").
2. Жанр твору. Особливості роману-притчі: філософічність, повчальність, символічність, алегоричність, парадоксальність, поєднання космічного з особистісним.
3. Концепція Іваничукової притчі. Тема твору. Автобіографічна основа у романі-притчі.
4. Філософські, політичні, морально-етичні проблеми порушені автором у творі.
5. Сюжетно-подієва схема твору. Три версії розгортання сюжету як три різні точки зору на трагедію українського народу. Концентрація життєвого матеріалу, доведення його до порогу надчуттєвого буття. Паралельне розгортання сюжетних ходів.

"Нічний" характер роману-притчі: нічні видива, сни, страхи, відкриті думки, передчуття, молитви батьків за сина.

Новаторство письменника у поєднанні трьох різних сюжетів. Використання прийому сюжетної варіативності для відтворення драми національного буття (історіософські, моральні, психологічні аспекти).

6. Визначення конфлікту твору.
7. Словесні будинки – світи Івана Андрусяка й радянського лейтенанта Шполи. Психологічний двобій Івана Андрусяка з лейтенантом Шполою. Перемога Івана як вияв вищої Божої правди. Погляди Івана – це колективні, узагальнені погляди людей цього краю.
8. Моральний двобій Марії з лейтенантом – це оборона самого життя (роздуми Марії: "яка то демонська сила кинула у вир смертельного двобою дітей однієї матері – України").

9. Магічна дія Йорданського (Водохрещенського) святвечора й ночі на лейтенанта Шполу. Полярні характеристики Шполи.
10. Переказ про манкуртів.
11. Амбівалентність мислення Романа Іваничука.
12. Ефект двійництва (лейтенант Шпола – Андрій Андрусяк; Марія – мати лейтенанта, біла пані; Іван Андрусяк – батько лейтенанта, петлюрівський полковник).
13. Ефект потрійності (Марія – біла пані – золочівська дівчина).
14. Партизанський рух Опору у притчі Романа Іваничука "акумулює в собі наш вічний животворчий дух" [9, 28].
15. Біблійна символіка роману-притчі (Йорданський святвечір, пов'язаний з ідеєю народження й хрещення; вогненні стовпи, один з яких справжній, джерело правди, світла і життя, а інший – ілюзійний).

У процесі підготовки до вивчення роману-притчі "Вогненні стовпи" просимо словесників обов'язково опрацювати статтю М.Ільницького "Містерія Йорданської ночі", присвячену цьому твору Р.Іваничука.

На допомогу словесникам і учням подаємо такі матеріали:

− Автобіографічна основа притчі "Вогненні стовпи" за "Нещоденним щоденником" Р.Іваничука.

Другий Свят-вечір 1945 року був по-йорданськи лютий, в мене, тодішнього восьмикласника, замерзли сльози на очах і злипався ніс, проте це мені не перешкодило прийти пішки з Коломиї, де я вчився, в село Трач до батьків на голодну кутю: незважаючи на татове вільнодумство стосовно релігії, наша сім'я ревно дотримувалася християнських традицій.

Мати поралася в кухні, готуючи до столу медвяну кутю, пампухи й капустяні вареники, тато заносив до світлиці дідуха й покривав скатертиною встелений пахучим сіном стіл, я викручував корбою з криниці воду й повні відра заносив до стайні коровам; з лісу за Зрубом викочувався на небо криваво-червоний місяць, ще дужче сковуючи морозом повітря, й воно аж кришилося на скалки, осідаючи на повітря, дерева колючим інеєм; із урочища Волового долинав глухий рев вантажівок, які, розпорюючи темряву, прокрадалися лісовою дорогою до центра села, де в сільраді розташувався військовий гарнізон; сусідка Параска Марусина, яка першою ловила сільські новини, перебігла обійстя, стала на порозі хати й торохтіла півголосом, що в селі вже повно совітів, певне будуть завтра когось вивозити до Сибіру, бо приїхало щось аж п'ять машин, а на Солтисову гору підійшли наші, там, пане вчителю, заліг курінь Чарноти, то, може, й відіб'ють пайдьошників; батько випроваджував сусідку за ворота й заспокоював її словами: "Буде, як Бог дасть"; він вернувся до хати, а я, хоч тривога добиралася до самого серця, викручував останнє відро з криниці, щоб занести на ніч до сіней, – коли враз різко заскрипіла хвіртка, чиясь дебела тінь перебігла подвір'я й увірвалася до хати; я полишив відро біля цямрини й побіг слідом за непрошеним гостем.

На порозі, обличчям до батька й матері, стояв військовий в незаперезаній шинелі з погонами лейтенанта, його розхристаний вигляд був геть несумісний з лютим йорданським морозом, – і я, поки усвідомив, що лейтенант звідкись панічно втікає й шукає в нас захистку, що він вельми нещасний, а може, й небезпечний у своїй розпачі, – просунувся до середини кухні, згинаючись під його ліктем, тоді озирнувся й, побачивши цілковите розгублення на обличчі вояка, пирснув сміхом; він мене затримав за плече й потягнув до себе, наче я йому був конче потрібен, й швидко заговорив, переводячи погляд то на моїх батьків, то на мене:

"Бєда случілась в меня, хазяїн, я подночьовивал в ентой лярви, што на опушкє леса, а ваші обстрелялі дом, і я вискочіл. Оставіл там пістолет і рємєнь, пашлі своєво пацана, штоби пріньос, іначе мне каюк... Пашлі єво, хазяїн, вєк буду помніть!".

Батько накинув на плечі куртку, я зрозумів, що він сам хоче йти, й мене пройняв страх за нього: його ж затримають зі зброєю ті або ті й уб'ють, а я малий, хто там до мене чіплятись буде... Вивернувшись з-під руки лейтенанта й схопивши в сінях кожушок, я вискочив надвір й чимдуж почимчикував на Зруб, добре знаючи, де живе відома в селі повійниця.

Забіг до її хати: розхристана, в самій сорочці жінка скімлила зі страху, а я, нічого не розпитуючи, розглянувся по кімнаті, уздрів на лавиці ремінь з кобурою, схопив його, заперезався ним під кожушком й вибіг, тямлячи тільки одне: мушу швидко допасти додому, поки батько вийде шукати мене поночі; а вже почулися постріли на Солтисовій горі, й у відповідь заторохтів кулемет біля сільради.

Тоді я зрозумів, що потрапив у надто небезпечну ситуацію – опинився в зоні між двома ворожими силами, які на світанку почнуть зближуватися, а поки що сигналять одна одній пострілами, немов виповідають війну й погрожують неминучою завтрашньою смертю; та зона розділилася незримою межею між упівцями, які патрулювали Солтисову гору й Зруб, і чекістами, що зайняли центр села включно з моєю хатою, а я в цю

мить наближався до тієї межі, я мусив чимшвидше добігти до неї, щоб не настигла мене смерть на упівському боці.

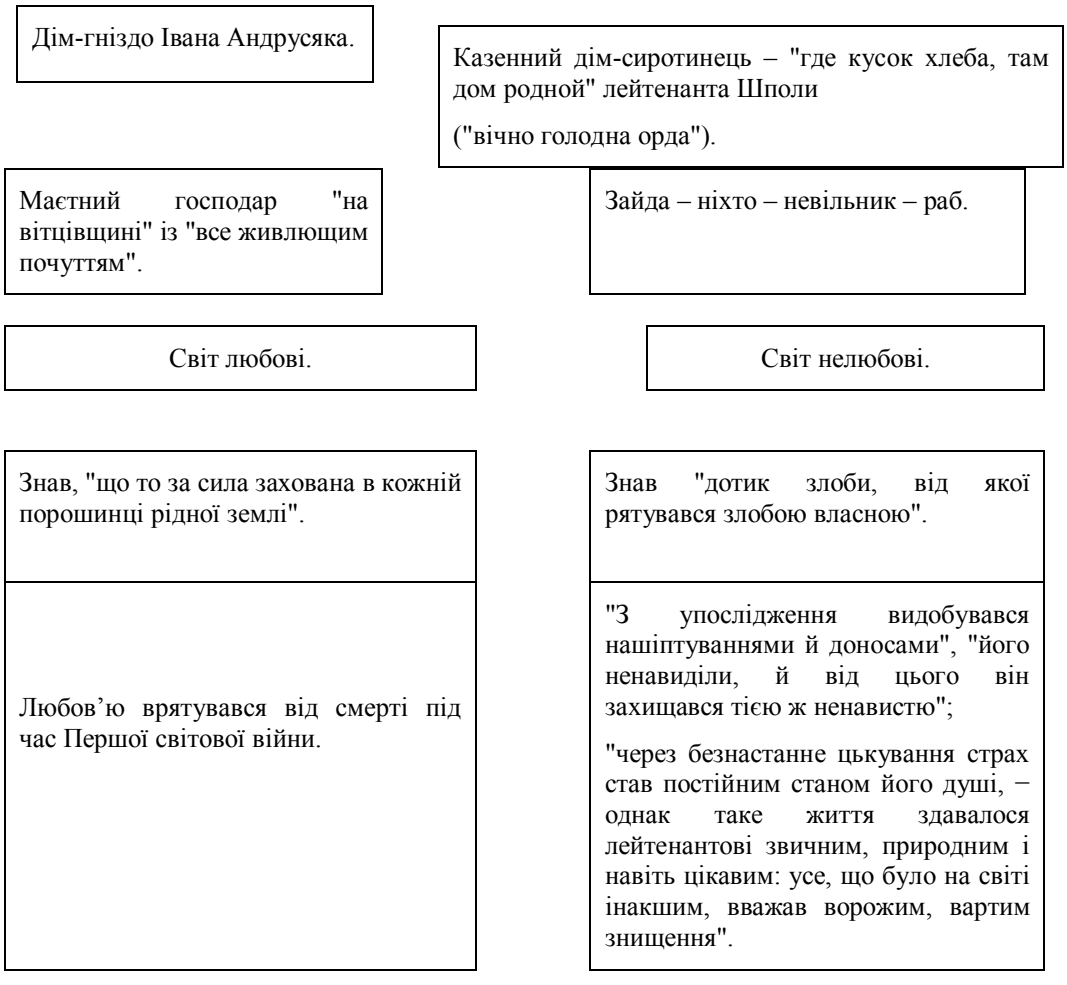
Страх пронизував моє тіло гірше студені, а крім цього ще й закрадалося в свідомість відчуття чиненої підлості – ніс же зброю своєму ворогові; ту думку я розпачливо відганяв, бо нічого іншого, як віддати револьвер власникові, придумати не міг – потім, коли виросту, збагну альтернативу цьому гріхові, проте тоді таке розуміння було мені недоступне...

"Ти чого тут швендяєш?" – почувся з підлісної пітьми владний голос, я зрозумів, що це наш, і стало ще страшніше, бо ж несу ворогові зброю, й за це мені не минути кари; "Йду додому від вуйни Марії", – збрехав я, й полегшало мені від слів невидимого упівця: "Швидше, швидше проходь!"; я зі зрадницькою втіхою перебігаю лінію фронту, й тут огортає мене спокій – на ворожому боці, з ворожою зброєю...

Я відчуваю, як тхне несусвітнім соромом глупа довколишня ніч, бігом її перетинаю, нуркуючи в ній, мов у відхожій твані, і здається мені, що цей встид мине, як тільки побачу батька, який не осудить, бо що, що іншого я міг вчинити; і вже опиняюся на своєму подвір'ї, і вже бачу в освітленій проймі дверей постаті батька і роззброєного лейтенанта, які нетерпляче мене виглядають; батько, схлипуючи, обнімає мене, а ворог похапливо обмацує, знімає з мене ремінь із кобурою, і тоді вдаряє в саме моє серце, немов гаряча куля, ганебна похвала: "Молодєц, пацан, молодєц!"; він тремтячими руками заперізується й вибігає з подвір'я, щоб завтра вранці з цього револьвера вбивати наших; батько не випускає мене з обіймів, щасливий, що син живий, й не відає того, яким нещасливим й приниженим став раптом я... Й від цієї миті до кінця свого життя йтиму з невигойною раною сорому в душі, і навіть моя сповідь, яку я вимовлю колись в романі, навіть придумані мною три варіанти виходу із критичної ситуації ніяк не загоять тієї рани.

За цю сповідь хвалитимуть мене читачі й критики, та ніхто ніколи не збагне того, що мій невольний гріх не буде мені відпущений – і чи зможу я коли-небудь вклякнути перед Богом до Святого Причастя? [9, 52-53].

Словесні будинки-світи Івана Андрусяка й лейтенанта Шполи.

Мав чуття лелеки, "зумів відшукати серед незмірно широкого світу свій клаптик землі", разом з Марією загосподарював і дав життя дітям.	Не мав куди вертатися, міг тільки служити.
Проклав свою стежку любові	Він був нізвідки і не знав, де його стежка любові.

Переказ про манкуртів за романом Чингіза Айтматова "Буревійний полустанок".

У Середній Азії жили племена жуаньжуанів і сарозеків. Жуаньжуани, які захоплювали під час нападів сарозеків у минулі віки, жорстоко поводилися із полоненими воїнами. Якщо випадало, то вони продавали їх в рабство до сусідніх країв, і це вважалося щасливим рятунком для полоненого, бо проданий раб рано чи пізно міг втекти на батьківщину. Страхітлива доля чекала на тих, кого жуаньжуани залишали у себе у рабстві. Вони знищували пам'ять раба жахливими катуваннями – одяганням на голову жертви ширі. Зазвичай це лихо падало на юнаків, захоплених у боях. Спочатку їм ретельно голили голови, зрізаючи кожну волосинку під корінь. До того часу, коли закінчувалося гоління голови, досвідчені убійники-жуаньжуани вбивали поблизу дебелого верблюда і відділяли від шкіри її найбільш важку, щільну вим'яну частину. Поділивши на шматки цупку шкіру, її тут же, ще теплу, натягували на щойно виголені голови полонених. Вона вмить прилипала до голови. Це й означало вдягти ширі. Той, хто зазнавав таких тортур, або вмирав, не витримавши катування, або втрачав на все життя пам'ять, перетворювався в манкурта – раба.

Вим'я одного верблюда вистачало на п'ять – шість ширі. Після вдягання ширі кожного приреченого заковували дерев'яною шийною колодкою, щоб піддослідний не міг притиснутися головою до землі, і вивозили далеко від людних місць, щоб ніхто не міг чути їхні несамовиті, пронизливі крики, і залишали там у відкритому полі, зі зв'язаними руками й ногами, під спекотним сонцем, без води і без харчів. Тортури продовжувалися декілька діб.

І якщо сородичі дізнавалися, що отакий-то перетворений жуаньжуанами в манкурта, то навіть найближчі люди не прагнули рятувати або викупляти собі опудало попередньої людини.

Манкурт не знав, хто він, з якого роду-племені, не знав свого імені, не пам'ятав дитинства, батька й матері – одним словом, манкурт не усвідомлював себе людською істотою. Позбавлений розуміння власного "Я", манкурт з господарської точки зору володів цілою низкою переваг. Він був рівнозначний безмовній тварині і тому абсолютно покірний і безпечний: ніколи не втікав, не бунтував, не повставав, для нього не треба було тримати охоронців. Як собака, манкурт визнавав лише своїх господарів. З іншими він не спілкувався. Усі його думки снувалися навколо утамовування голоду. Інших турбот він не знав. Манкуртів заставляли виконувати найважчу, найбруднішу роботу або ж прилаштовували до найнудніших, тяжких занять, які вимагали тупого терпіння. Тільки манкурт міг витримати наодинці безкінечну глухомань і безлюддя степів, знаходячись невідлучно біля відгінного стада верблюдів. Він один на такому віддаленні заміняв безліч робітників. Треба було лишень постачати йому харчі – і тоді він беззмінно перебував біля табуна зимою і літом, не уважаючи за обтяжливе здичавіння і не нарікаючи на незгоди. Повеління господаря для манкуртів було понад усе [1, 107-109].

Орієнтовна підсумкова бесіда за романом-притчею "Вогненні стовпи".

Прокоментуйте думки К.Г.Юнга з його твору "Психологія і література":

"… Фактично твір виростає з автора як дитина з матері" [13, 51].

Роман-притча "Вогненні стовпи" у творчій біографії Р.Іваничука.

"… Художній твір відповідає психічним потребам суспільства, в якому живе автор, і, внаслідок цього, означає більше, ніж його особиста доля, незалежно від того, усвідомлює він це, чи ні" [13, 52].

Роман-притча "Вогненні стовпи" у читацьких враженнях українців. Доведіть справедливість думки З.Гаєцького: "Вогненні стовпи" цілком гідно заповнили історичну прогалину і в житті українського народу, і в творчості письменника" [3, 145].

"Справжній твір мистецтва схожий на сон; не дивлячись на … ясність, він не пояснює себе і завжди двозначний. Сон ніколи не говорить "ти повинен", або "в цьому істина". Він виводить образ приблизно так само, як природа дає рослині розвиватися, і робити висновки доводиться нам самим" [13, 52].

Доведіть, що роман-притча "Вогненні стовпи" забезпечує інтелектуальний простір для читацької активності, простір дискусійності.

Прокоментуйте думку німецького поета Гельдерліна:

Людині "дано найнебезпечніше з благ – мову, щоб вона… посвідчила, ким вона є…"

Мислення – мовлення Івана Андрусяка і лейтенанта Шполи: спільне і відмінне.

"Вся в заслугах людина все ж мешкає поетично на цій Землі". Поезія життя Івана і Марії Андрусяків та батьків лейтенанта Шполи.

Учні, які прочитали третю частину триптиху – роман-реквієм "Космацький ґердан", для прикладу можуть взяти фрагмент тексту про голландського генерала Едварда Ґоттеґема, який зачаровано сприймає поезію гуцульського життя: "… убранство Ганниної домівки більше цікавило його, ніж власні згадки, він вряди-годи замовкав, подовгу приглядався до високої піраміди писанок на креденсі і ніяк не міг збагнути, чому ці люди так витворно розмальовують звичайні курячі яйця… А для чого служать масивні підсвічники з дармовисами, порозставлювані на полицях і комодах, чому сволоки оздоблені хрестами, адже це проста хата – не церква і не музей… Та найбільше його дивувала висока, аж під стелю, гора вишиваних подушок на постелі: Едвард намагався збагнути, навіщо їх самотній жінці аж стільки. Чи то вона по черзі кладе собі їх на ніч під голову, але ж як можна брати до ужитку такі дивовижні витвори? Перервавши врешті розповідь, генерал звернувся до господині, здивувавши всіх недоречним питанням: "Навіщо вам стільки подушок, ви спите на них?" "Для спання, пане генерале, може послужити й кулак, – гейби аж зухвало відказала Ганна. – А на цих подушках, як би вам сказати, вишите таємне письмо".

"І ви його відчуваєте? "

"Бог їх відчитує: на подушках записані мотиви, пане генерале. Я вам розтлумачу, може, зрозумієте… Що узір – то інша мольба: вранішня, вечірня, за дітей, за батьків та й за Україну… Тих молитов так багато, як хрестиків на вишиттю, і всіх їх слухає Господь. І як гарячий узір, то й просьба гаряча, як темний – то тужна, а вишиття чорними нитками – то псальми за погиблих"……

"Дивний ваш край, – сказав Ґоттеґем. – Люблю його і не розумію: все у вас говорить, плаче, скаржиться, сміється…" [5, 275-276].

Доведіть, що концепція роману-притчі "Вогненні стовпи" нагадує арену, де читач і автор беруть участь у грі уяви.

Прочитайте уривок із "Біблії" про вихід євреїв із Єгипту під опікою Мойсея. Поясніть символіку вогненних стовпів у романі Р.Іваничука.

Чи погоджуєтеся ви із думкою письменниці Н.Бічуї, що "Вогненні стовпи" – то дійсно якийсь Іваничуків спалах, момент піднесення, горіння й незгорання" [2, 132]. Доведіть або заперечте цю думку сторінками роману.

ЛІТЕРАТУРА

1. Айтматов Ч.Т. Буранный полустанок [И дольше века длится день…]: Роман / Ч.Т.Айтматов. – М.: Советский писатель, 1984. – 304 с.
2. Бічуя Н. Горіння й незгорання / Ніна Бічуя // Дзвін. – 2004. – № 5-6. – С. 130-135.
3. Гаєцький З. Переконати, обнадіяти, запалити / Зиновій Гаєцький // Дзвін. – 2004. – № 5-6. – С. 142-145.
4. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури: [підручник] / [За наук. ред. О.Галича]. – Київ: Либідь, 2001. – 488 с.
5. Іваничук Р. Вогненні стовпи. Романний триптих / Роман Іваничук. – Львів: Літопис, 2002. – 432 с.
6. Іваничук Р. Відкритий лист Миколі Жулинському // Іваничук Р.І. Чистий метал людського слова: Статті / [Вступ. ст. М.Ф.Слабошпицького]. – К.: Радянський письменник, 1991. – С. 218-227.
7. Іваничук Р.І. Дороги вольні і невольні: Спогади / Р.І.Іваничук. – К.: Український письменник, 1996. – 166 с.
8. Іваничук Р. Мандрівки вольні і невільні: Спогади про дороги / Р.Іваничук // Дзвін. – 1996. – № 3. – С. 3-89.
9. Іваничук Р. Нещоденний щоденник / Р.Іваничук // Дзвін. – 2004. – № 2. – С. 27-61.
10. Іваничук Р. Нещоденний щоденник / Р.Іваничук // Дзвін. – 2005. – № 2. – С. 26-73.
11. Ільницький М. Містерія Йорданської ночі / М.Ільницький // Дзвін. – 2004. – № 5-6. – С. 136-141.

12. Підопригора С. Художня рецепція комплексу Валенрода у романному триптиху "Вогненні стовпи" Романа Іваничука / С.Підопригора // Українська література в загальноосвітній школі. – 2005. – № 10. – С. 7-10.

13. Юнг К. Психология и литература // К.Юнг, Э.Нойман. Психоанализ и искусство /пер. с англ. – М.: REFL – book; К.: Ваклер, 1996. – С. 30-54.

14. Яремчук І. "… Але найбільша із них − любов": Штрихи до сильветки / І.Яремчук // Дивослово. – 2004. – № 5. – С. 46-51.

УДК 821.161.2-24.09

"ЛИШ СЛОВО – Є ПРАВДА… ЯКЩО ВОНО РІДНЕ!": ХУДОЖНЄ МОДЕЛЮВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО МИНУЛОГО О.ГОНЧАРЕНКОМ

Зайдлер Н.В., к. філол. н., доцент

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Статтю присвячено розгляду проблеми авторської інтерпретації в драмі О.Гончаренка "Дивний сон" ролі гетьмана І.Мазепи в Полтавській битві.

Ключові слова: драма, художнє моделювання, дійові особи, герой, історична правда.

Зайдлер Н.В. "ЛИШ СЛОВО – Є ПРАВДА… ЯКЩО ВОНО РІДНЕ!": ХУДОЖЕСТВЕННОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ УКРАИНСКОГО ПРОШЛОГО О.ГОНЧАРЕНКО / Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого, Украина.

Статья посвящена исследованию проблемы авторской интерпретации в драме О.Гончаренко "Дивный сон" роли гетмана Мазепы в Полтавской битве.

Ключевые слова: драма, художественное моделирование, действующие лица, герой, историческая правда.

Zaydler N.V. "ЛИШ СЛОВО – Є ПРАВДА… ЯКЩО ВОНО РІДНЕ!": ART MODELING OF THE UKRAINIAN LAST BY O.GONCHARENKO" / Melitopol Bogdan Khmelnitskiy State Pedagogical University, Ukraine.

Article is devoted to the searching of the author's interpretation of the hetman Mazepa's role in the Poltava fight in the drama by O.Goncharenko.

Key words: drama, art modeling, character, hero, historical truth.

Член Національної спілки письменників України О.Гончаренко належить до тих митців, для яких бути патріотом так само природно, як і дихати. Власний піввіковий ювілей він зустрів чималим літературно-художнім набутком, до якого ввійшли твори широкого тематичного та жанрового спектра. Письменника – людину небайдужу в найкращому розумінні цього слова – завжди цікавило буття співвітчизників у всьому його розмаїтті. Помітне місце в яскравому доробку майстра посіла тема героїчного та трагічного минулого батьківщини. Серед низки таких творів привертає увагу драма "Дивний сон" (як підкреслено автором, "генетично вкарбований біль Полтави"), що ввійшла до книги "Крилогія Вічної Гордії (Книга Рути)" (2009). Раніше твір не досліджувався. У цьому й полягає актуальність статті.

У передмові до зазначеного видання наголошено, що драма – "це воздвигнення досі не існуючого на тому полі бою пам'ятника "Українцям від українців" [1, 4]. Уже на початку "Крилогії…" її автор, пояснюючи читачеві, що спонукало його до осмислення тих подій, говорить про власне відчуття обов'язку, відповідальності, боргу тощо, талант "чути всіх, все" [1, 6].

Драма розпочинається монологом дійової особи, названої письменником Гори-голос, який підкреслює велику силу Слова. Його правдивість, за митцем, "по звуку, по стогону" досягається завдяки стражданням, однак вони не марні: "…і Слово те буде від Бога і Богом!" Послуговуючись визначенням Т.Шевченка, зауважимо, що О.Гончаренко неложними устами, щирим словом прагне встановлення історичної правди, остаточного відродження доброго імені гетьмана-патріота: "Одвіє Господь ще зерно від полови, / й, спаливши сміття у вогні по Завіту, / твоїм розтроюдженим, зболеним Словом / засіє царини воскреслого світу – / відродить нам нашу понищену славу" [1, 14].

Письменник упевнений, що лише народна пам'ять ("…любіть своє! Заходьте в чисту воду – / в глибини гордості та пам'яті народу") здатна зберегти правду про тогочасні драматичні події. О.Гончаренко,